

KOMUNIKACIJA PUTEM INTERNETA

Udruga mladeži Roma Hrvatske

SADRŽAJ:

ŠTO JE INTERNET?	3
KAKO RADI INTERNET?	3
POVIJEST INTERNETA	4
ŠTO JE WWW - WORLD WIDE WEB?	4
DOSTUPNOST SADRŽAJA NA INTERNETU	5
KADA, GDJE, TKO, ŠTO, KOLIKO... TI ODLUČUJEŠ!	5
KORIŠTENJE INTERNETA	6
PREDSTAVLJANJE NA INTERNETU	7
IP ADRESA – OSOBNA ISKAZNICA NA INTERNETU	8
KOMUNIKACIJA NA INTERNETU	9
BLISKOST I LJUBAV (NISU) NA MREŽI	16
MOGUĆNOSTI I DOBRE STRANE INTERNETA	17
OPASNOSTI NA INTERNETU	18
INTERNETSKI KOMUNIKACIJSKI SEVISI – FORUM, CHAT, BLOG	22
SIGURNOST PRI KORIŠTENJU KOMUNIKACIJSKIH SERVISA	24

ŠTO JE INTERNET?

Elektronski svijet interneta golemo je područje ispunjeno bilijunima elektronskih stranica na različitim jezicima svijeta. Dio koji koristiš iz tog nepreglednog područja valovi su golemog oceana. Taj je elektronski svijet preslika stvarnog, materijalnog svijeta iz kojeg je nastao i razvija se usporedo s njim, ali ujedno je i sve značajniji dio tog stvarnog svijeta. Kada se opisuju najvažnije osobine Interneta, uvijek susrećemo dvije riječi: informacije i komunikacija. Riječ 'informacije' odnosi se pri tome na lako dostupne podatke i sadržaje iz najrazličitijih područja ljudskog znanja i interesa, a riječ 'komunikacija' na mogućnost brzog i lakog komuniciranja, najčešće pisanom riječi, s drugim osobama.

KAKO RADI INTERNET?

Za internet kažemo i da je svjetska komunikacijska mreža. To znači da se na njemu sve odvija međusobnom komunikacijom. Kao što korisnici komuniciraju jedni s drugima putem elektronske pošte ili programa za on-line dopisivanje (chata), tako i računala komuniciraju međusobno. Ta komunikacija među računalima nam omogućuje posjećivanje stranica, slanje i primanje elektronske pošte i sve ostalo što radimo na internetu.

Pružatelji internetskih usluga (provideri) su tvrtke koje omogućuju pristup korisnicima interneta na svjetsku komunikacijsku mrežu. U Hrvatskoj su to, među ostalima, T-com, CARNet, Iskon, Vipnet, Globalnet i Vodatel. Svaki korisnik (pojedinaac ili organizacija) odabire jednog pružatelja usluga, koji mu dodjeljuje njegovo korisničko ime i lozinku. Na taj je način računalo korisnika omogućena komunikacija s računalima providera, koji ga 'propuštaju' na globalnu komunikacijsku mrežu - internet.

Kad utipkamo adresu stranice koju želimo posjetiti, zapravo šaljemo signal računalu (poslužitelju) na kojem se ta stranica nalazi putem računala posrednika (servera) našeg poslužitelja. Server prima zahtjev našeg računala za tom stranicom, i preusmjerava ga do poslužitelja na kojem je ta web stranica. Tako se stvara komunikacijska veza između našeg računala i poslužitelja tražene internetske stranice.

POVIJEST INTERNETA

Razvoj Interneta započeo je 1960-ih u sklopu vojnog projekta Agencije za napredne istraživačke projekte (Advanced Research Project Agency) američkog Ministarstva obrane. Godine 1960. četiri su računala bila povezana u mrežu Agencije, ARPAnet, a 1970-ih u Europskome centru za nuklearna istraživanja u Švicarskoj (Centre Européen pour la Recherche Nucléaire – CERN) razvijali su se različiti sustavi za međusobno komuniciranje znanstvenika. Treba spomenuti da mrežu čine najmanje dva računala povezana kablom ili nekim drugim načinom tako da mogu uspostaviti komunikaciju. Veze između različitih mreža zovu se gateways, a koriste se za prijenos elektroničkih podataka diljem svijeta.

Početak osamdesetih godina dvadesetog stoljeća stvorena je znanstvena istraživačka mreža i uveden sustav imenovanja područja (DNS). U devedesetima su se počeli koristiti takozvani hipertekstualni sustavi, koji su se razvili u World Wide Web tehnologiju. Prvi web server i korisnička računala izgrađeni su 1990. godine u CERN-u. Time je obilježen početak internet revolucije koja se preko znanstvenih institucija proširila na poduzeća i širi krug korisnika, pa se 1990. godina uglavnom prihvaća kao godina stvaranja weba ili globalne Mreže. Već do kraja 1991. godine bilo je umreženo preko 5.000 informacijskih centara u preko 35 država.

Internet je u posljednjih nekoliko godina postao informacijska infrastruktura, tj. medij za prijenos informacija, radijskih i TV programa, ali i novi medij za poslovanje i elektroničku trgovinu. Noviji razvoj omogućio je objavljivanje elektroničkih knjiga i časopisa te korištenje multimedijalnih usluga. Korištenje usluga i resursa zasnovanih na internet tehnologiji raste eksponencijalno. Godina 1996. bila je ključna za razvoj europske informacijske industrije. Od siječnja 1996. do siječnja 1997. godine broj servera porastao je s 9,5 milijuna na 16 milijuna, a broj domena s 240.000 na 800.000. Danas se broj korisnika interneta u svijetu procjenjuje na preko 200 milijuna.

I u Hrvatskoj svakodnevnicu internet postaje sve važniji medij. Istraživanje gemiusAudience u Hrvatskoj se ove 2009. godine provodi treću godinu za redom, počevši u 2007. Rezultati pokazuju kako udio stanovnika Hrvatske koji vrijeme provode na internetu kontinuirano raste, i danas se gotovo pola milijuna osoba u Hrvatskoj koristi internetom. Uz sami broj korisnika raste i količina pregledanih sadržaja, kao i vrijeme surfanja. Dok je u veljači 2007. godine prosječni domaći internet korisnik otvarao 252 stranice mjesečno, danas pregleda 387 stranica. U veljači 2007. prosječni hrvatski korisnik proveo je na internetu 5 sati i 37 minuta mjesečno, a danas za surfanje Internetom u prosjeku potroši dva sata više.

ŠTO JE WWW - WORLD WIDE WEB?

Web (eng. *mreža*) je multimedijalni mrežni informacijski servis baziran na hipertekstu (HTML), dokumentu koji upućuje na druge dokumente ili dijelove dokumenta izborom kojih se otvara i pokazuje novi dokument. Te su uputnice (linkovi) slike ili riječi u dokumentu, koje nakon označavanja automatski otvaraju neki drugi dokument. Web radi prema načelu klijent – poslužitelj, a omogućuje objavljivanje, pregledavanje, dohvat i pretraživanje informacija – teksta, slike, animacije, zvuka i videa. Web serveru, koji odgovara na dolazeće zahtjeve za podacima koji su na poseban način organizirani na njegovom diskovnom prostoru, može se pristupiti s bilo kojeg dijela mreže uz pomoć odgovarajućeg klijent programa. Izbor klijent programa ovisi o platformi na kojoj se radi i o raspoloživim računalnim programima (softwareu). Klijent programi zovu se pretraživači (browser). Web osigurava jedinstveno sučelje za pristup različitim informacijskim protokolima, te korisnici tako mogu koristiti različite protokole i bez poznavanja posebnih komandi za njihovu provedbu.

DOSTUPNOST SADRŽAJA NA INTERNETU

Osim internetskih stranica koje za svoje otvaranje od posjetitelja zahtjevaju unošenje korisničkog imena (login) i lozinke (password), sve druge stranice i njihovi sadržaji dostupni su svakome. Dobro je imati na umu da sve što pišemo i objavljujemo na internetu može vidjeti bilo tko – naši roditelji, braća i sestre, učenici iz razreda i škole, učitelji, susjedi, prijatelji, poznanici, simpatija, dečko/cura... Na tvoje internetske stranice, internetske stranice drugih osoba na kojima se spominješ i tvoja dopisivanja putem foruma ili bloga oni mogu naići slučajno, ili tražeći baš tebe. Znaš li što se sve o tebi može lako pronaći na internetu? Provjeri – googlaj se! Upiši u internetski pretraživač svoje ime i prezime, također to učini i sa tvojim internetskim nadimkom i pregledaj dobivene rezultate. Upamti da to također može učiniti i bilo tko drugi!

KADA, GDJE, TKO, ŠTO, KOLIKO... TI ODLUČUJEŠ!

Tvoje računalo su vrata kroz koja izlaziš u elektronski svijet interneta, ali to su i vrata kroz koja druge osobe i njihovi različiti sadržaji (pisani tekstovi, slike, govor, muzika, filmovi...) posredno ulaze u tvoj osobni svijet – tvoje raspoloženje, misli i osjećaje. Hoćeš li vrata svoje sobe ili svoga doma držati uvijek širom otvorenima i tako dozvoljavati ulaz bilo kome (ili bilo čemu) tko je na njih, namjerno ili slučajno, naišao? Nećeš! Na isti način možeš promatrati i svoja elektronska vrata – svoje računalo, i njihov ključ – korisničko ime i lozinku kojom se spajaš na internet. Ti si njihov vlasnik i čuvar, ti otvaraš i zatvaraš ta vrata i nitko i ništa ne može kroz njih ući ako ti to ne dozvoliš. Također, nitko i ništa nema pravo kroz ta vrata ući ako ti to ne želiš. Imaš pravo, moć i odgovornost odlučiti kada ćeš, koliko i koga ili što pustiti da uđe u tvoj osobni svijet. Zato, naiđeš li na internetu na sadržaj koji te na bilo koji način uznemiruje i stvara nelagodu, ili tako doživljavaš nečije riječi upućene tebi putem internetske komunikacije, sjeti se da je tvoje temeljno pravo, a ujedno i najbolja stvar koju ćeš time učiniti za sebe, da toj osobi – zalupiš vrata pred nosom! Ako te i nakon zatvaranja te internetske stranice i odlaska od računala ono što se dogodilo i dalje uznemiruje i opterećuje, dobro je da s nekime porazgovaraš – najbolje s roditeljima ili nekom drugom odraslom osobom kojoj se možeš povjeriti.

KORIŠTENJE INTERNETA

Korištenje interneta jedna je od sve važnijih životnih vještina. Kao i svaka druga vještina, i ona se uči, uvježbava, razvija i usavršava. Kako ćeš naučiti i/ili unaprijediti tu svoju vještinu? Svaki puta kada sjedneš za računalo koristiti internet, odgovori sebi – dobro je, bar u početku, to i zapisati na list papira koji ćeš cijelo vrijeme imati 'na oku' – na slijedeća pitanja:

1. Što sada želim raditi na internetu? (staviti svoj sadržaj, tražiti podatke, čitati novine / časopise, slati elektronsku poštu, upoznavati nove osobe, komunicirati chatom/ forumom/ blogom, provesti vrijeme / družiti se u nekom od virtualnih svjetova, igrati se, bez neke namjere i plana 'surfati' internetom pa vidjeti što ima...)
2. Gdje ću to raditi? (na kojim / kakvim internetskim stranicama)
3. Koliko dugo to želim / mogu raditi? (odredi vremenski okvir svog korištenja interneta; planiraš li tijekom jednog korištenja raditi više stvari, odredi željeni vremenski okvir za svaku i pokušaj ga se držati – vještina uspješnog upravljanja svojim vremenom vrlo je korisna, a često i odlučujuća za postizanje uspjeha u onome što ti je važno!)

4. Kako ću to raditi? (kako se predstavljam, kako ću prikupljati i/ili tražiti podatke koji su mi potrebni ili me zanimaju – koje ću programe-pretraživače, tehnike i strategije pretraživanja interneta koristiti, kojim i kakvim načinom i sadržajima komuniciram s drugima koje susrećem, o čemu će to ovisiti...)
5. S kime? (hoću li se ili ne uključivati u neke komunikacijske ili druge grupne aktivnosti; hoću li tražiti druge osobe ili se susresti s njima, po prethodnom dogovoru ili bez njega; s kime / kakvim osobama želim / ne želim komunicirati na internetu...)

Na ovaj ćeš način vrlo brzo postati vješt i uspješan Internaut koji dobro zna i sam odlučuje o tome kako će, kada i koliko koristiti internet za ostvarenje svojih potreba, želja i interesa.

PREDSTAVLJANJE NA INTERNETU

Na internetu se možeš predstaviti na dva načina – tvojim pravim imenom i drugim osobnim podacima, ili nadimkom (nickom). Ako se predstavljáš nadimkom, možeš koristiti svoj nadimak iz svakodnevnog života - čime povećavaš vjerojatnost da te netko od drugih internauta prepozna – ili osmisliti nadimak za tu svrhu. Možeš koristiti i različite nadimke za različite oblike internetske komunikacije i/ili različite prigode – mogućnosti su praktički neograničene. Većina ljudi za svoj 'internetski život' ipak koristi jedan odabrani nadimak – svoje 'internetsko ime'. Kada biraš svoj nadimak za predstavljanje i/ili komunikaciju na internetu, imaj na umu da drugima on predstavlja način na koji ti vidiš i doživljavaš sebe. Odabrani nadimak odraz je tvog identiteta i osobnosti. Općenito, dobro je odabrati nadimak s kojim se osjećaš dobro, sigurno, zadovoljno i 'svoj'.

Uz korištenje nadimka, internet omogućuje anonimnost koju nije moguće postići u drugim oblicima komunikacije. Ova anonimnost osobito je privlačna djeci i mladima. Ona često potiče na slobodnije, otvorenije i intimnije izražavanje i komuniciranje nego u neposrednim

osobnim kontaktima. Anonimnost također omogućuje i lažno predstavljanje, jer se svatko može predstaviti i opisati kako god želi te 'biti' što god i kakav god želi. Važno je znati, i pri komunikaciji na internetu imati to na umu, da o svojim nadimkom predstavljenima internetskim prijateljima znaš samo ono što su oni sami rekli o sebi, kao i to da ništa od toga u stvari uopće ne mora biti istina!

Anonimnost na internetu ipak nije potpuna. Naime, računalni sustavi kojima se prenose svi internetski sadržaji i komunikacija bilježe i pamte s kojeg je računalo i kada nešto poslano na internet, kao i to na koje je računalo i kada s interneta nešto stiglo, a pamte i to koje su internetske stranice i kada s nekog računala otvarane. Pri tome se pojedina računala lako prepoznaju po jednom specifičnom podatku – IP adresi.

IP ADRESA – OSOBNA ISKAZNICA NA INTERNETU

Svakom računalu s internetom provider dodjeljuje poseban identifikacijski broj – IP adresu. Iz nje se može vidjeti gdje se nalazi određeno računalo i koji provider koristi za spajanje na internet. Računalu se nasumično dodijeli nova IP adresa svaki put kad se spoji na internet. Računala providera bilježe koja se IP adresa dodijelila kojem računalu i u koje vrijeme. Statistike web stranica bilježe IP adrese računala koja su posjetila tu stranicu. To znači da i vlasnik (administrator) internetske stranice i provider mogu znati vrijeme kad je neko računalo pristupilo određenoj stranici, kao i gdje se to računalo nalazi.

Provideri i administratori internetskih stranica zakonom su obvezani držati u tajnosti privatne podatke posjetitelja stranica. To pogotovo vrijedi za stranice na kojima su e-mail, chat, forum ili blog. Privatni podaci su ime i prezime, adresa, broj telefona, e-mail adresa, lozinka, te broj kreditne kartice, ali i IP adresa, s obzirom na to da se iz nje mogu doznati i ostali podaci. Međutim, ako se iz nekog razloga protiv posjetitelja stranice podnese prijava policiji, administrator stranice i provider obvezni su surađivati s policijom i omogućiti im uvid u svoje statistike kako bi mogli identificirati i pronaći počinitelja.

KOMUNIKACIJA NA INTERNETU

Pogledaj malo pažljivije svoja elektronska vrata iz veće blizine. Otvori ih, izadi i putuj internetom, promatraj krajolik, ljude, događaje, informacije, komuniciraj s drugim osobama mailom, chatom, forumom, blogom, druži se ili igray u nekom od virtualnih svjetova... ali što pri tome u stvari gledaš? Odmakni se, ustani, udalji se od računala - cijelo to vrijeme ti vidiš samo i jedino svoj računalni monitor! Pogledaš li iz još veće blizine, vidjet ćeš kako gledaš u stotine tisuća, ili čak milijune, sitnih raznobojnih elektronskih točkica različite svjetline, piksele, koji na računalnom monitoru oblikuju slova, riječi, slike, površine različitih boja i veličina, ukratko, sve ono što vidiš. Svaki trenutak gledaš u takve svjetlucave pikselske slagalice (puzzle), a jednim klikom miša – prelaskom na drugu internetsku stranicu - možeš te slagalice presložiti u nešto drugo, slično ili možda potpuno različito od prethodnog. Gledajući u svoj monitor, u stvari gledaš u 'elektronski papir' – stranicu časopisa ili novina (informativni portali), stranicu nečijeg dnevnika (blog), pismo (e-mail), foto-album, filmsku vrpcu (spotovi, video)... Čak i kada 'direktno' komuniciraš s drugim osobama na internetu, recimo na chatu, ono što pri tome vidiš na ekranu je pikselska slagalica u kojoj jedan mali dio prikazuje slova i druge znakove koje ste ti i druge osobe otkucali na svojoj tipkovnici.

Ta elektronska slika na ekranu nema svojstva ni osobine živog bića, i ona sama u sebi ne sadržava niti tvoje niti tuđe misli, osjećaje, raspoloženja, motive, namjere ili slično. Sadržava samo veliki broj sićušnih piksela koji oblikujući slova i druge znakove prikazuju što je netko o tome napisao. Život tim pikselima, slovima, riječima, rečenicama, slikama, komunikaciji i općenito svemu onome što se nalazi na tvome ekranu daješ upravo ti. Sve što doživiš, osjetiš, pomisliš gledajući u računalni ekran ne dolazi k tebi iz tog ekrana – dolazi samo i jedino iz tebe. Neživi sadržaj u koji gledaš potiče u tebi nekakav doživljaj, neko raspoloženje, potiče neke tvoje misli i osjećaje. Ti zatim to svoje raspoloženje, misli i osjećaje 'lijepiš' (projeciraš) na računalni ekran, točnije na pojedine sadržaje na ekranu koji su u tebi potaknuli te i takve reakcije. Taj se proces doživljavanja, tumačenja i pridavanja osobnog značenja nečem viđenom na ekranu u tebi odigrava vrlo brzo, i teče istovremeno s tvojim pregledavanjem sadržaja na ekranu. On je prirodan, uobičajen i univerzalan za sve ljude, ali upravo zbog velike brzine kojom se odvija najčešće ga uopće nismo ni svjesni.

Osobitosti internet komunikacije

U komuniciranju preko Interneta vrlo je malo mogućnosti za pravi ljudski kontakt. Ne samo da ne vidimo našeg sugovornika, nego često niti ne znamo s kime razgovaramo. A nije svejedno kako prenosimo naše poruke, kako komuniciramo s drugima. Zbog ograničenja komunikacije uporabom računala, ovdje vladaju posebna pravila i razvijeni su neuobičajeni komunikacijski signali. Internet tako vrvi nerazumljivim kraticama, smiješnim znakovima i zagonetnim simbolima. A sve u svrhu brže i potpunije komunikacije!

Kratice

Da bi se skratilo vrijeme potrebno za pisanje tekstovnih poruka, korisnici upotrebljavaju skraćenice i akronime (kratice sastavljene od početnih slova riječi). Ako idete na *chat*, pogotovo strani, trebate poznavati one osnovne da vam se ne dogodi da propustite smisao kakve "zgodne" poruke. U ovoj tablici je dio najčešćih kratica na koje možete naići prilikom komunikacije na internetu.

AFAIK	As far as I know	Koliko je meni poznato
AISB	As I said before	Kao što sam već rekao
AKA	Also known as	Poznat još i kao
ASAP	As soon as possible	Što je moguće prije
ATB	All the best	Sve najbolje
ATM	At the moment	Trenutno
B4	Before	Prije
BBL	Be back later	Vraćam se kasnije
BCNU	Be seeing you	Vidimo se
BF	Boyfriend	Dečko
BION	Belive it or not	Vjerovao ili ne
BRB	Be right back	Odmah se vraćam
BTW	By the way	Usput, inače

CU	See you	Vidimo se
CMB	Call me back	Nazovi me
CMIW	Correct me if I'm wrong	Ispravi me ako sam u krivu
CUL	Call you later	Nazvat ću te kasnije
Dnt B L8	Don't be late	Nemoj kasniti
DTS	Don't think so	Ne bih rekao
F2F	Face to face	Licem u lice
FAQ	Frequently asked questions	Često postavljana pitanja
FYI	For your information	Za tvoju informaciju
GF	Girlfriend	Cura
GG	Gotta go	Moram ići
HAGWE	Have a good weekend	Ugodan vikend
HAND	Have a nice day	Ugodan dan
HRU	Have are you	Kako si?
IAC	In any case	U svakom slučaju
IB	I'm back	Evo me natrag
IDK	I don't know	Ne znam
ILU	I love you	Volim te
ILU2	I love you too	I ja tebe volim
IMO	In my opinion	Po mojem mišljenju
IYSS	If you say so	Ako ti tako kažeš
JK	Just kidding	Samo se šalim
KIT	Keep in touch	Ostani u kontaktu
KOL	Kiss on lips	Poljubac u usta
L8T	Later	Kasnije
LMK	Let me know	Javi mi
LOL	Laughing out loud	Glasno smijanje
MMD	Make my day	Uljepšaj mi dan
Msg	Message	Poruka
NAGI	Not a good idea	Loša ideja, loša zamisao
NP	No problem	Nema problema
NW	No way	Nema šanse
PAW	Parents are watching	Roditelji me gledaju
PCM	Please call me	Molim te, nazovi me
Pls	Please	Molim te
SPST	Same place same time	Na istom mjestu u isto vrijeme
TAFN	That's all for now	To je sve za sada
Thx	Thanks	Hvala
TTYL	Talk to you later	Do sljedećeg razgovora
TYMV	Thank you very much	Puno hvala
Wan2TLK	Want to talk	Želiš li razgovarati?
WAYF	Where are you from	Odakle si?

Nezgodna je s kraticama što ih se vremenom namnožilo jako puno, tako da ih je teško sve upamtiti. Dodatni je problem što se kratice razvijaju unutar pojedine vrste Internet usluga, pa čak i pojedinih grupa korisnika, tako da postoje posebne kratice za *chat*, za *news*, za ljubavnu i poslovnu komunikaciju i drugo.

Emotikoni (*Emoticons*)

Jedan od nedostataka tekstovne komunikacije je i taj što sugovornici samo na osnovu teksta ne mogu procijeniti tuđe osjećaje i raspoloženja. Dovrtljivi korisnici doskočili su tom problemu tako što su počeli unositi u tekst posebne oznake, simbole koji predstavljaju određeno raspoloženje ili emocionalno stanje. Nazvali su ih emotikoni (*Emoticons* – od engleskih riječi *Emotions* i *Icons*). Najčešće korišten emotikon je *smajli*, smješko (*Smiley*), ali ima i brojnih drugih.

Osnovna konstrukcija *smajlija* sastoji se od oznaka za oči, nos i usta, dakle :-). Ako se ovaj niz od tri znaka pogleda okrenuto za 90°, vidi se nasmijano lice. Na isti način 'čitaju' se i ostali *smajliji*, kojih je vremenom nastalo jako puno. *Smajli* je postao toliko popularan da je čak uključen u *AutoCorrect* Microsoft Worda. Ako u Wordu upišete :-) dobit ćete ☺. U slijedećoj tablici prikazan je najčešće korišten dio osnovnog skupa *smajlija*.

:) :-) :o)	Smijanje, radost
:) :-) :o(	Tuga, žalost
:-(	Plakanje
:-o	Iznenadenost
;-)	Namigivanje
:-	Ravnodušnost
8-	Iščekivanje
X-(	Ljutitost
:-X	Šutnja
:-\ :-?	Zbunjenost
:-@	Šokiranost
:-*	Poljubac
:-P	Plaženje jezika
:-Ozzz	Dosada
:-#	Cenzurirano
:@%\$#	Psovanje
%-)	Predugo gledanje u monitor
---<--{(@	Ruža

Razvojem tehnologije komuniciranja uporabom računala, nastali su *smajliji* u obliku ikona:

Internet bonton - Netiquette

Internet nije samo svjetska mreža računala, nego i otvorena i slobodna zajednica raznih i različitih korisnika iz cijelog svijeta. Pravila ponašanja na internetu slična su onima u svakodnevnom životu. Razni oblici agresivnog, uvredljivog ponašanja, povrede privatnosti, jednako su neprihvatljivi na Internetu kao i inače u životu. Zato prvo pravilo ponašanja na Internetu glasi: **ne činite ništa što je protuzakonito ili je u suprotnosti s osnovnim moralnim normama**. Drugo pravilo koje se nadovezuje na prvo: **ne činite drugima ono što ne želite da drugi vama čine**.

Zbog svojih posebnosti u komuniciranju, postoje i posebna pravila ponašanja, specifična samo za internet - tzv. Netiquette. Netiquette su pravila poželjnog ponašanja na internetu. Na primjer, ako pošaljete poruku u kojoj je sve napisano velikim slovima, smatrat će se da vičete.

Pravila ponašanja na internetu mogu biti formalna i neformalna. Formalna su ona koja su propisana i za čije nepoštivanje možete biti kažnjeni (npr. gubitkom prava pristupa internetu), a neki su oblici kršenja ovih pravila i protuzakoniti pa možete i biti pravno gonjeni. Neformalna su ona pravila koja se dogovorno podrazumijevaju, mada nisu propisana (kao gornji primjer s velikim slovima). Slijede neka od osnovnih pravila ponašanja na Internetu.

Autorska prava: Prilikom slanja kopija i reprodukcija dokumenta, tekstova, slika i sl. pazite na autorska prava vlasnika dokumenta. Kršenje autorskih prava nije samo odraz lošeg ponašanja nego je i protuzakonito. Na primjer, nezakonito je slanje komercijalnih računalnih programa ili stručnih tekstova koji nisu javno dostupni.

Objavljivanje sadržaja poruka: Objavljivanje sadržaja poruka trećim osobama nije dozvoljeno, osim ako se oba sugovornika oko toga ne slože. Vlasništvo nad svakom porukom je ravnopravno podijeljeno između pošiljatelja i primatelja. Sadržajem se može raspolagati samo uz obostranu suglasnost.

Neželjeni sadržaji, lančana pisma, komercijalni lanci i oglašavanje (*Spam*): Ne šalžite poruke za koje niste sigurni da ih primatelj želi primiti i pročitati. Lančana pisma i ponude komercijalnih lanaca ne smijete slati e-mailom. Slanje oglasa u svrhu stjecanja zarade nije dopušteno, a odnedavno je, u nekim zemljama, pod određenim uvjetima i kažnjivo.

Formatiranje poruka: Neki e-mail programi omogućuju podebljavanje ili podvlačenje teksta, ali ne postoji nikakvo jamstvo da će primatelj poruke tekst vidjeti na isti način. Posebno se to odnosi na slanje tekstualnih poruka u HTML formatu. Neki primatelji koriste programe koji ne mogu prikazati HTML (npr. Pine), dok drugi ni ne žele primiti takve poruke. Kad god je to moguće, sadržaj poruke ograničite na običan tekst (tzv. *Plain Text*) ili posebno formatirane tekstove (HTML, Word itd.) šalžite u privitku.

Potpišite se na kraju poruke: Često internet programi primatelju ne prikažu sve podatke iz zaglavlja poruka, tako da on ne mora znati od koga je dobio poruku. Ako se potpišete, komunikacija će biti mnogo lakša.

Poznavanje sadržaja grupe ili liste (newsgrupe, forumi i slično): Prije početka aktivnog sudjelovanja u diskusijama ili razmjenama informacija, preporučljivo je provesti neko vrijeme pasivno prateći diskusije na grupi ili listi. Izbjegavajte postavljanje pitanja na koja je na listi već odgovoreno. Ponekad postoji FAQ (*Frequently Asked Questions*), popis često postavljanih pitanja, kojeg svakako trebate proučiti.

Budite tolerantni: Ne uzimajte zdravo za gotovo sve što pročitate u poruci, a pogotovo ne reagirajte na provokacije. Najbolja reakcija na provokaciju je - da uopće ne reagirate!

Na kraju, vodite računa da postoji *abuse* služba kojoj se mogu prijaviti uočena kršenja formalnih i neformalnih pravila ponašanja. Također, ljudi iz te službe i sami provjeravaju da li se korisnici drže tih pravila.

Bonton u elektroničkoj pošti (E-Mail Etiquette) u devet točaka

Elektronska pošta, e-mail, nakon telefona najvažnije je komunikacijsko otkriće. Danas se veliki broj međuljudskih odnosa stvara i razvija kroz komunikaciju e-mailom. Uglavnom se svima sviđa takva vrsta komunikacije jer zadovoljava sve potrebe, a dozvoljava i brzu i odgođenu reakciju. No i e-mail ima svoja ograničenja i pravila ponašanja, te prednosti i mane takve komunikacije.

E-mailom ti rijetko tko može smetati. Sam/a odlučuješ kada ćete primiti ili poslati e-mail, i želite li uopće na njega odgovoriti. E-mail te rijetko dovodi u neugodne komunikacijske situacije - čak i svađe mailom su relativno tihe i bezbolne. Također, jedna od prednosti e-maila je mogućnost da ga istovremeno pošalješ na više primatelja, a da ga ne moraš prepisivati nekoliko puta.

Osnovne mane su, da e-mail nikad nije potpuno privatn, te da uvijek postoji mogućnost da će tvoju poštu neki virus preusmjeriti potpuno drugom pošiljatelju ili je negdje javno objaviti. Uz to, teško se zaštititi od *spama* ili *Junk* maila te zadržati svoju mail adresu u privatnosti - uglavnom ona postane lako dostupna široj javnosti. Pridržavanje pravila u slanju i primanju elektroničke pošte stoga nije samo stvar bontona, već je neophodno i zbog očuvanja sigurnosti, tvoje osobne i tvoga računala. Zato:

- **Pazi što pišeš.** Tvoju e-mail komunikaciju mogće je 'hakirati' na internetu, ili pronaći na tvome računalu. Suzdrži se od tračeva, neprimjerenih šala, uvreda, napadanja...
- **Čuvaj osobne i povjerljive informacije.** Povjerljive i važne osobne informacije drži podalje od e-pošte, osobito ako ne koristiš enkripciju (šifriranje).
- **Nemoj biti brzoplet/a.** Više puta (bar dva puta) pročitaj svaku poruku. Dobro je snimiti skicu poruke (*draft*) i još je jednom pročitati prije slanja, kako bi provjerio/la njezin sadržaj i ton.
- **Pazi na primatelje.** Sadržaj mora biti primjeren svakom pojedinom primatelju. Velika je razlika šalješ li poruku svojim prijateljima i članovima svoje 'ekipe', ili nekome koga ne poznaš tako dobro.
- **Pazi na adrese.** Prije slanja poruke provjeri sve adrese koje si napisao/la, kako bi se izbjeglo da poruka ode krivom primatelju kojega je, automatski, unijela *autocomplete* funkcija u e-mail klijentu. Ako poruku šalješ većem broju primatelja, stavi njihove adrese u *bcc* polje kako bi se izbjeglo otkrivanje pojedinih adresa svim primateljima i nepoželjnu *Reply All* trakavicu.
- **Piši običnim tekstom.** Poruka će najsigurnije stići primatelju ako je pošalješ običnim tekstom (*plain*). HTML formatiranje koristi samo kada je to neophodno.
- **Suzdrži se pri prosljeđivanju.** Lančana pisma, *spam*, vicevi, audio i video isječci i slični fenomeni moderne internetske kulture, nisu poželjni svakom primatelju.
- **Ne koristi prenesena značenja.** E-pošta je ograničeni oblik komunikacije i nije pogodna za izražavanje komunikacijskih nijansi poput sarkazma i emocionalnog tona općenito. Poruke neka budu kratke i jasne.
- **Koristi zdrav razum.** Ako ti se tvoja poruka ne sviđa iz bilo kojeg razloga, nemoj je slati. Napiši je ponovno.

Za kraj, recimo još nešto o samom pisanju e-maila, tj. kucanju e-pisma na tipkovnici u odnosu na 'klasično' pisanje pisma rukom. Danas su ljudi naviknuti na tipkanje teksta, pa takav način pisanja ne možemo više, kao što se to uobičavalo na počecima komunikacije putem interneta, nazivati otuđenim. Tipkanje teksta i čitanje takvog teksta doživljava se jednako privatnim i osobnim kao i samo pisanja olovkom i čitanje rukom napisanog teksta. Zbog toga, mislite li da ćete postići bliži i prisniji odnos pišete li još uvijek klasična pisma, najčešće se varate.

BLISKOST I LJUBAV (NISU) NA MREŽI

Upoznavanje i zbližavanje preko interneta može ti se činiti daleko bržim, pa i intenzivnijim, nego što ti se to događa u stvarnom svijetu 'licem u lice' s drugim osobama. Međutim, pravu bliskost i istinsku ljubav nije moguće ostvariti preko računalnog ekrana – sjeti se što smo rekli o komunikaciji preko računalnog ekrana, kao i o (lažnom) predstavljanju na internetu!

I provedena istraživanja pokazala su da osobe koje se zbližavaju 'licem u lice' imaju daleko više rezultate na području ljubavi i bliskosti nego parovi koji 'hodaju' putem interneta. Osim toga, pokazalo se da osobe koje se oslanjaju na komunikaciju putem tehnologije imaju slabije rezultate po pitanju bliskosti u svim međuljudskim odnosima.

Odakle dolazi taj osjećaj lakoće i brzine internetskog zbližavanja? Imati ispred sebe računalni ekran, a ne ljudsko lice, može znatno ublažiti vlastitu nesigurnost, zabrinutost i teškoće sa samopouzdanjem. Zato se to mnogim korisnicima interneta čini privlačnim, opuštenijim i lakšim načinom upoznavanja novih ljudi. Ali one osobe koje se uživo 'bore' s približavanjem drugima razvijaju i jačaju sposobnosti potrebne za stjecanje i održavanje bliskosti. Razviti potpuni, iskreni odnos međusobnog prihvaćanja, povezanosti i ljubavi s drugom osobom moguće je samo kroz neposredne, žive kontakte s drugim ljudima.

MOGUĆNOSTI I DOBRE STRANE INTERNETA

Korištenje interneta - njegovih sadržaja i mogućnosti - ima brojne dobre i korisne strane. Imaš li na umu ono što smo do sada rekli i primjenjuješ li to pri korištenju interneta, uspješno ćeš i kvalitetno koristiti njegove mogućnosti i brojne dobrobiti koje ti može dati. Nabrojat ćemo najznačajnije i najčešće spominjane:

- razvijanje motoričkih vještina
- razvijanje misaonih (kognitivnih) vještina
- razvijanje vještina učenja
- motiviranje i poticaj za učenje
- poboljšavanje sposobnosti pisanja (osobito vođenje bloga)
- brza i laka dostupnost najrazličitijih informacija – materijali za školu i učenje, vijesti, sadržaji vezani uz hobije i interese...
- brza i laka komunikacija s vršnjacima i drugim osobama, uključivo iz cijeloga svijeta, pisanom riječi, slikom, zvukom, video-zapisima, govorom (Skype telefonski servis)...
- mogućnost brze i lake razmjene iskustava, mišljenja, stavova i informacija o zajedničkim interesima i/ili aktualnim temama
- razvijanje socijalnih vještina
- ispunjavanje potrebe za samoekspresijom
- razvijanje osjećaja vlastite vrijednosti, sposobnosti i samopouzdanja

OPASNOSTI NA INTERNETU

Na internetu su, uz sve njegove dobre i korisne strane, prisutne i neke opasnosti te mogućnost doživljavanja neugodnosti. Navesti ćemo njihove najčešće izvore.

1. Mogućnost zaraze računala zlonamjernim programima – virusi, crvi, trojani i drugi – dok je računalo spojeno na internet. Ova se opasnost brzo i lako rješava instaliranjem nekog od antivirusnih programa. Antivirusni program potrebno je redovno obnavljati, nadograđivati i aktualizirati.
2. 'Gubljenje' na internetu – preplavljenost velikim količinama informacija i materijala, teškoće da se iz velike količine materijala izdvoji (filtrira) ono što ti je bitno i potrebno, nekritički odnos prema istinitosti i kvaliteti sadržaja i podataka na internetu, učestalo korištenje internetske komunikacije i internetskih grupa kao zamjene za komunikaciju i druženje s vršnjacima i drugim osobama u stvarnom svijetu, nekritičko preuzimanje tuđih stavova i mišljenja (povodljivost), nekritički odnos prema istinitosti i kvaliteti podataka, zaključaka, tvrdnji, komentara i drugih izjava sudionika internetske komunikacije, provođenje (pre)velike količine vremena na internetu...

Ove je poteškoće moguće izbjeći ili riješiti imajući na umu i koristeći do sada rečeno, osobito savjete za korištenje interneta, uz rad na razvijanju svojih internetskih vještina.

3. Izloženost sadržajima i/ili pitanjima i komunikaciji intimnog i seksualnog karaktera. Ovo su savjeti Poliklinike za zaštitu djece o tome kako ćeš to spriječiti ili zaustaviti:

Nikad nikome ne otkrivaj svoju lozinku (password)!

Nikad nemoj davati informacije o svom pravom identitetu (ime, prezime, ime i prezime roditelja, broj telefona, kućnu adresu, radno mjesto roditelja, naziv škole, broj kreditne kartice roditelja) ni u chat-roomu, niti e-mailom nekom koga osobno ne poznaješ. Bez obzira na to koliko simpatično netko djelovao preko interneta, ta osoba je ipak stranac, koji može biti i odrasla osoba, a pretvarati se da je dijete ili mlada osoba.

Nikad ne prihvaćaj besplatni poklon u zamjenu za adresu ili neku drugu informaciju bez dozvole roditelja!

Nikad ne šalji fotografiju ili opis sebe niti članova obitelji! Nikad se ne zna što će druga osoba učiniti sa slikama. Uz malo vještine i s osnovnim grafičkim programima moguće su razne fotomontaže.

Nikad ne nastavljaš razgovor zbog kojeg se osjećaš nelagodno ili koji postaje previše osoban. Jednostavno prekini razgovor, zatvori stranicu ili prijeđi na drugu stranicu na internetu. Reci roditeljima što se dogodilo.

Nikad ne odgovaraj na poruke u elektronskoj pošti koje su nepristojne, sugestivne ili se zbog njih osjećaš nelagodno. Reci roditeljima ako ti se to dogodi. Važno je znati da nije djetetova greška ako dobiju takve poruke, tj da ona nije došla zbog toga što je dijete ili mlada osoba nešto pogrešno učinila.

Ako želiš 'uživo' upoznati online prijatelja ili prijateljicu, nemoj odlaziti sam/a na prvi susret. Prisjeti se da o online prijateljima znaš samo onoliko koliko su ti oni rekli o sebi, i da to možda nije istina. Roditelji moraju znati za to i dobro je da roditelji na prvi susret idu s tobom. Mjesto susreta treba biti javno, a ako je taj prijatelj dijete, on također treba dovesti roditelja. Na taj način se svi osjećaju sigurno. Uostalom, ako je ta druga osoba zaista zainteresirana za stvaranje prijateljstva, roditeljska pratnja joj neće predstavljati nikakav problem.

4. Izloženost nasilju preko interneta – cyberbullyingu. Evo što o cyberbullyingu govori i savjetuje Poliklinika za zaštitu djece te kako se od internetskog nasilja možeš zaštititi:

Nasilje preko interneta, u svijetu poznato kao cyberbullying, opći je pojam za svaku komunikacijsku aktivnost cyber tehnologijom koja se može smatrati štetnom kako za pojedinca, tako i za opće dobro. Tim oblikom nasilja među vršnjacima obuhvaćene su situacije kad je dijete ili tinejdžer izloženo napadu drugog djeteta, tinejdžera ili grupe djece, putem interneta ili mobilnog telefona.

Međuvršnjačko nasilje putem interneta uključuje poticanje grupne mržnje, napade na privatnost, uznemiravanje, uhođenje, vrijeđanje, nesavjestan pristup štetnim sadržajima te širenje nasilnih i uvredljivih komentara. Može uključivati slanje okrutnih, zlobnih, katkad i prijetećih poruka, kao i kreiranje internetskih stranica koje sadrže priče, crteže, slike i šale na račun vršnjaka. Takvo se nasilje, nadalje, odnosi i na slanje fotografija svojih kolega te traženje ostalih da ih procjenjuju po određenim karakteristikama, odnosno da glasaju za osobu koja je, primjerice, najružnija, najnepopularnija ili najdeblja u školi. Djeca katkad na određenoj popularnoj internetskoj stranici traže od ostalih da navedu osobu koju najviše mrze te da o njoj napišu nekoliko riječi, a sve s ciljem da žrtvu osramote pred što većim brojem ljudi. Nasilje na internetu uključuje i "provaljivanje" u tuđe e-mail adrese te slanje zlobnih i neugodnih sadržaja drugima.

Posljedice nasilja preko interneta katkad mogu biti i ozbiljnije od onih prouzročenih međuvršnjačkim nasiljem u stvarnim situacijama. Naime, publika nasilja preko interneta često je mnogo šira od one na školskom igralištu ili u razredu. Uz to, kod nasilja na internetu postoji snaga pisane riječi, jer žrtva može svaki put ponovno pročitati što je nasilnik o njoj napisao, a u verbalnom obliku uvrede se lako mogu zaboraviti. Uz to, pisana riječ djeluje konkretnije i realnije od izgovorene.

Kratki savjeti za zaštitu od cyberbullyinga:

1. Nikad ne daj osobne informacije na internetu, bilo na chatu, blogovima ili osobnim web stranicama.
2. Nikad nikome, osim roditeljima, ne reci svoju lozinku, čak ni prijateljima.
3. Ako ti netko pošalje zlonamjernu ili prijeteću poruku, nemoj odgovoriti. Pokaži je odrasloj osobi kojoj vjeruješ.
4. Ne otvaraj e-mailove koje ti pošalje netko koga ne poznaješ ili netko za koga već znaš da je zlostavljač.
5. Nemoj izbrisati podatke i fotografije koje je poslao zlostavljač jer će pomoću njih policija lakše pronaći tu osobu.
6. Nikad nemoj ići sam/a na sastanak s osobom koju si upoznao/la na chatu ili putem bloga. Ako ta osoba inzistira da dođeš bez pratnje, nemoj otići na takav sastanak.
7. Ne šalji poruke kad si ljut/a. Prije nego što klikneš "Pošalji", zapitaj se kako bi se ti osjećao/la da primiš tu poruku.
8. Pomozi djeci koju na taj način zlostavljaju tako da ne prikrivaš nasilje i da odmah obavijestiš odrasle.
9. I na internetu poštuju pravila pristojnog ponašanja kao i u svakodnevnom životu.

Nađete li se ti ili netko od tvojih prijatelja u situaciji u kojoj je prisutno bilo kakvo seksualno uznemiravanje, ili bilo koji drugi oblik nasilja putem interneta, sjeti se da si sa svoje strane ekrana samo ti – nitko te ne može vidjeti, čuti, niti može znati što misliš i kako se osjećaš. Netko s druge strane interneta, iza svog ekrana, može sve to samo pretpostavljati i zaključivati na temelju tvojih vidljivih reakcija – napisanih odgovora i toga kako on/ona te odgovore

tumači i doživljava. Sjeti se da uopće niti ne moraš nikome odgovarati na napisano, ako to iz bilo kojeg razloga ne želiš! Možeš – i to je tvoje osnovno pravo - nasilnika, grubijana ili nasrtljivca jednostavno ignorirati i zalupiti mu/joj svoja vrata pred nosom!

Također, ako tebe ili nekoga od tvojih prijatelja netko na gore opisane načine uznemirava i zlostavlja, stručni savjet, podršku, ohrabrenje, upute i pomoć možeš (i anonimno) potražiti na besplatnom telefonskom broju za zaštitu djece i mladih, broju Hrabrog telefona 0800 0800, svakim radnim danom od 09 do 18 sati. Savjet i pomoć možeš također zatražiti i e-mailom, na info@hrabritelefon.hr ili savjet@hrabritelefon.hr .

INTERNETSKI KOMUNIKACIJSKI SEVISI – FORUM, CHAT, BLOG

Forum

Forumi ili stranice za diskusiju su internetske stranice na kojima se okupljaju korisnici interneta kako bi dali svoje mišljenje o nekoj temi ili zatražili mišljenje i savjet drugih. Vrlo su popularni i okupljaju mnogo korisnika različitih dobi i interesa. Postoje forumi o mnogim temama, kao što su politika, zdravlje, sport, glazba, škole, pomoć oko računala. Tako je, primjerice, moguće komentirati film, glazbu, doznati što se novo događa u gradu, potražiti savjet kako se pomiriti s prijateljicom ili koji je najbolji zubar u gradu. Za razliku od chata, gdje se sadržaj briše jednom kad osoba izađe iz chat sobe, zapisi na forumu su trajni, odnosno moguće ih je vidjeti i komentirati rasprave otprije nekoliko mjeseci.

Chat

Chat sobe vrlo su popularan način internetske komunikacije, osobito među djecom i mladima. Predstavljaju nešto poput soba za razgovor u kojima posjetitelji mogu međusobno razgovarati, upoznavati se, raspravljati o određenoj temi... Korisnici mogu razgovarati međusobno, ali se i izdvojiti te komunicirati privatnim porukama, koje su vidljive samo tim osobama.

Na chatu je moguće susresti i korisnike iz drugih zemalja, pa i s drugih kontinenata, te doznati više o njima, njihovoj zemlji i običajima.

Blog

Blog je skraćena od engleske riječi *weblog*, što u doslovnom prijevodu znači 'internetski dnevnik'. To je internetska stranica na kojoj pojedinac, obično kronološkim redom, bilježi svoja razmišljanja i stavove. Pomoću bloga svaki korisnik interneta može, jednostavno i potpuno besplatno, pisati vlastitu kolumnu, pa ga se zato često uspoređuje s internetskim novinarstvom. Autor bloga može komentirati aktualne teme, izvještavati o događajima na kojima je sudjelovao, ili pak objavljivati vlastite umjetničke radove – pjesme, priče, eseje, pa čak i fotografije koje je snimio.

Posebna je mogućnost da posjetitelji bloga mogu upisati javni komentar pojedinih članaka. Zato se kaže da je blog interaktivan, jer on omogućuje izravnu komunikaciju autora bloga i njegovih čitatelja.

U posljednje vrijeme među djecom i mladima blogovi su postali jedan od najpopularnijih oblika komunikacije. Na internetu ih ima na milijune i njihovi vlasnici su ljudi iz svih slojeva društva i različitih zanimanja. Blogovi se po načinu vođenja dijele na kolaborativne (u njihovoj izradi sudjeluje više ljudi) ili individualne.

Osim što se koriste za zabavu, blogovi su odlični komunikacijski alati koji povezuju korisnike interneta, timove ili poslovne ljude. Pomažu malim grupama da komuniciraju lakše nego putem e-maila ili diskusija na forumima.

Blog svakome, pa i onima bez ikakvog tehničkog znanja o internetu i izradi internetskih stranica, omogućuje da bude prisutan na 'mreži svih mreža' bez ikakvih ograničenja. Svatko može graditi svoju internetsku stranicu i na njoj stvarati sadržaje kakve god želi i na način koji želi. Takvi 'privatni dnevni', dostupni milijunima stranaca, privlače pozornost dok je osoba skrivena iza svoga računala. Mnoge poznate osobe pišu svoj blog, od političara i sportaša do pjevača i glumaca. Uz to, mnogi koji su počeli kao anonimni autori bloga (bloggeri) zbog svog načina pisanja postali su vrlo popularni u svijetu interneta, pa i šire.

Blogiranjem se razvijaju socijalne vještine, ispunjava se potreba za samoprikazivanjem te se poboljšavaju sposobnosti pisanja. Blogove može pisati bilo tko, o bilo čemu: školskom ručku, popularnoj glazbi, pročitanim knjigama i drugome. Glavne karakteristike blogova su:

- to je oblik internetske stranice koja se može lako i brzo stvoriti
- organiziran je vremenski (kronološki unatrag)
- organiziran je prema komentarima
- komentari su uglavnom kratki i često se postavljaju
- organiziran je prema vremenima ulazaka (svaki ulazak je obilježen vremenom)
- omogućuje trenutačno uključivanje na internet, ne iziskuje poznavanje korištenja nekog specifičnog računalnog programa
- mogu biti besplatni ili vrlo jeftini
- kroz njih se očituju autorov glas i osobnost.

Blogiranje ima značajne pozitivne učinke: unaprjeđuje važne socijalne vještine, zadovoljava potrebu za samodokazivanjem i izgrađuje sposobnost pisanja.

SIGURNOST PRI KORIŠTENJU KOMUNIKACIJSKIH SERVISA

Ono što je zajedničko chatu, blogu i forumu jest korištenje nadimaka koje posjetitelji sami izaberu, što im pruža anonimnost. To znači da korisnici međusobno ne znaju tko je tko u stvarnom životu, ne znaju imena i prezimena, adresu, broj telefona. Jedni o drugima znaju samo ono što se iznese na internetu. Anonimnost tako omogućuje ljudima da budu otvoreni i podijele s drugima stvari koje bi im bilo neugodno izreći nekome tko ih poznaje. Moguće je zatražiti pomoć u rješavanju nekog problema ili izreći mišljenje o nekoj temi, bez straha da će biti prepoznati i da će zbog toga imati neugodnosti.

Međutim, kako smo već bili naglasili, anonimnost može biti i otvorena pozivnica svima koji žele zlorabiti takav način komunikacije. Često se na forumu ili chatu mogu naći prijatelji s kojima dopisivanje može biti vrlo zabavno i poučno. Ali nisu svi korisnici interneta dobronamjerni, a od nekih se mogu doživjeti i velike neugodnosti. Netko na chatu, forumu ili blogu može vrijeđati, prijetiti i/ili pisati o drugima stvari koje nisu istinite ili koje su privatne i tajne. Često je to netko koga poznajemo, možda prijatelj iz razreda s kojim smo se posvađali ili netko iz društva tko je ljubomoran. Ta osoba može misliti da, ako koristi nadimak i nitko ne zna kako se zove, može činiti što želi, pa i gnjaviti druge. Ali nije baš tako – sjeti se što smo rekli o IP adresama!

Nasilje na chatu

Chat je vrlo popularan kod mladih, pa je zato privlačan i osobama koje ga žele zlorabiti. Zloraba vršnjaka najčešće uključuje prijeteće ili ucjenjujuće poruke koje jedno dijete ili više njih upućuje drugom djetetu. U takvim situacijama treba biti oprezan, jer nasilnik može biti doista opasna osoba. Kako se na chatu možeš zaštititi od nasilja?

- Nadimci kojima se djeca i mladi predstavljaju pri korištenju ove usluge mogu uvelike utjecati na druge – bilo bi dobro odabrati nadimak koji će te zaštititi od mogućeg nasilja i koji ga neće poticati.
- Većina chatova sadrži mogućnost zaustavljanja (Block) ili zanemarivanja (Ignore), kojima se zaustavljaju daljnje poruke od neželjenih korisnika. Ako je riječ o nekome tko je jednostavno dosadan, blokiranje poruka najčešće je dovoljno da se problem zaustavi. No, ako je posrijedi osoba koja iznosi stvarne prijetnje, važno je da o tome obavijestiš odraslu osobu u koju imaš povjerenja.
- Kontaktirati administratora koji potom može onemogućiti dolazak poruka od određenih 'nadimaka', od kojih su prije dolazile neugodne ili nasilne poruke.
- Nikad ne bi trebao/la davati svoje pravo ime ili osobne podatke na chatu, jer nije moguće znati govori li druga osoba istinu ili ima loše namjere.

Nasilje na forumu

Od svih oblika komunikacije na internetu, forumi su najčešće najbolje organizirani. Na njima se nalaze administrator (jedan ili više njih) i moderator, zaduženi za posebne dijelove foruma. Oni čitaju sve teme i diskusije te paze da ne bude vrijeđanja, prijetnji, objavljivanja privatnih podataka i kršenja prava. Na većini foruma postoji mogućnost 'Obavijesti moderatora' ispod nečijeg zapisa, tako da se jednim klikom može obavijestiti moderatora o nekome tko zlorabotrebља forum. Moderator ili administrator će izbrisati taj zapis, upozoriti korisnika ili mu zabraniti daljnji pristup ako se to ponovi.

Nasilje putem bloga

Nasilje putem blogova odnosi se u prvom redu na 'otimanje' blogova drugim ljudima (žrtvama), te nadopunjavanje osobnim uvredama i/ili seksualnim sadržajima. Takvim se oblikom nasilja narušava ugled i ugrožava privatnost druge osobe. Toj vrsti međuvršnjačkog nasilja posebno su podložna djeca i mladi koja šalju fotografije i osobne podatke s ciljem da pronađu prijatelje na internetu. Takvu djecu nasilnici zlostavljaju preko njihove osobne internetske blog stranice. Naime, komentari koji se nadopisuju u blogove kod žrtve uzrokuju nemir i stres, a ovisno o jačini, mogu dosegnuti i razinu zlostavljanja. Tako se, primjerice, događa da tinejdžer objavi sliku bivše djevojke tako da fotomontažom spoji njezinu glavu s tijelom pornogлумice. Neke poruke idu i dalje od zlostavljanja, sadrže čak prijetnje smrću.

Šteta učinjena nasiljem preko interneta može biti zaista velika. Tinejdžeri katkad zaboravljaju, pogotovo kad je riječ o blogovima, da bilo što objavljeno na internetu ima neželjenu publiku, a time i neželjene posljedice koje u ekstremnim slučajevima mogu dovesti i do destruktivna ili autodestruktivna ponašanja.

Pripremila: Renata Đonđ Perković, prof.

Izdavač: UDRUGA MLADEŽI ROMA HRVATSKE, Čemernička 17, 10000 Zagreb
tel./fax: 01/ 245-2554, e-mail: umrh@zg.t-com.hr, web: www.umrh.hr

Tisak: Zagreb, 2009.

Napomena: pojedini dijelovi teksta o nasilju i sigurnosti na internetu preuzeti su od Poliklinike za zaštitu djece Grada Zagreba